

جهانگردی*

مترجم: رضا رضوی

در این مقاله، نقش جهانگردی در جهان سوم، مورد بررسی قرار گرفته است. بحث در حال کسرتش که گاهی اوقات کشورها، با احتیاط کامل در راهبرد (= استراتژی توسعه کلی مورد توجه قرار می دهند).

در "صنعت توسعه"، موضوع "جهانگردی" به همان اندازه "مسئله" توسعه بحث برانگیخته است. این مقاله، ضمن توجه به جنبه‌های گوناگون این بحث، فواید حاصله از رواج جهانگردی را در معرض آزمون قرار داده، و به تحلیل برخی از روندها می پردازد.

اکثر جهانگردان، به مراکز مهم اقتصادی وابسته اند که می تواند محلی، منطقه‌ای و یا کشوری باشد. بحث عمده‌ای از هزینه‌های جهانگردی بین‌المللی، از نقطه نظر جریان وجوه نقد، به عهده "ملیت‌های امریکایی، آلمانی، بریتانیایی، ژاپنی، فرانسوی و هلندی قرار دارد.

هرغم صرف ۶۸ میلیارد دلار امریکایی توسط جهانگردان در سال ۱۹۸۳، سهم اندکی از این مخارج مربوط به جهانگردی به جنوب اختصاص یافته. بود حالش کست شده توسط جنوب، با در نظر داشتن اینکه رفت و آمد یک طرفه بوده است. حدود یک میلیارد دلار تخمین رده شده است. معمولاً، جهانگردان و مسافران بسیار ثروتمندتر از ساکنان نقاط مورد بازدید می باشند؛ آنها متقاضی استفاده از امکانات رفاهی و تفریحی هستند، که برای افراد، نه تنها جنبه حاشیه‌ای داشته و در نهایت بدون فایده است، بلکه غالباً قدرت بهره‌برداری از آنها را نیز ندارند. بدیهی است استمرار چنین وضعی؛ به فشار، بریتانی و انحرافهای اقتصادی و اجتماعی سجر خواهد شد.

البته ممکن است، اوضاع خیلی هم تیره نباشد. مرو و سمرقند در مسیر رفت و آمد کاروانهای بازرگانی بنا نهاده شدند و با کمک ایالت کوشان زمینه‌های پدیدار شدن جوامعی مترقی فراهم گردید که می توانستند نیازهای مسافران، اعم از بازرگانان و ملازمان آنها را برآورده سازد. امروزه هم، تانسان واقع در جنوب الجزایر، در آستانه انجام عمل مشابهی است.

* "Tourism", South, (April 1985), 55-56.

به نظر می‌رسد که اگر تفرار یک وضعیت مناسب و مطلوب، متوسط به همخوانی تقاضاهای جهانگردانی که تعطیلات خود را می‌گذرانند با صنعت و تجارت جامعه محلی باشد، اما هنگامی که تعداد جهانگردان روبه فزونی می‌رود، فعالیت‌هایشان به شکل فشرده‌ای بر روی خود آنان متمرکز می‌گردد.

چند بُعد داشتن جهانگردی، آن را از سایر صنایع متمایز می‌سازد. در این صنعت به خصوصاتی از این قبیل باید اشاره نمود: سرمایه‌گذاری بالنسبه اندک اولیه باعث می‌شود که به زیاد بودن بازده آن امیدوار بود؛ تأثیرات آن بر محیط زیست قابل قیاس با اثرات ناشی از اجرای سایر پروژه‌های صنعتی نیست؛ روش مناسبی جهت ایجاد زمینه‌های اشتغال با هزینه ناچیز است.

اما، تجربه به دست آمده گویای آن است که منافع ادعا شده با واقعیت تطبیق نمی‌نماید. فرصتهای ایجاد رابطه بین جهانگردی و سایر بخشهای اقتصادی، به ویژه کشاورزی، مورد توجه و بهره‌برداری قرار نگرفته‌اند. همچنین، جهانگردی به عنوان نقطه تعاس برای پیدایش روابط تجاری، موثر نبوده‌است.

یک دلیل مهم برای توجیه عدم موفقیت نسبی جنوب در کسب منافع قابل توجه از صنعت جهانگردی، کنترلی است که از سوی شرکتها و سازمانهای غربی اعمال گردیده‌است. برای مثال، اگر رفتار یک خانواده امریکایی را که به منظور گذراندن تعطیلات در جاوه به سر می‌برند بررسی نماییم، مشاهده خواهد شد که، این خانواده، بلیط مسافرتی خود را از کشور خودشان تهیه نموده‌اند؛ با هواپیمای امریکایی پرواز کرده‌اند؛ در هتل‌ها که تعلق به امریکاییها دارد اقامت گرفته‌اند و بخش عمده‌ای از پول تخصیص یافته به امر تغذیه را صرف خرید مواد غذایی وارداتی که مناسب ذائقه آنان است، می‌نمایند. بنابراین، سودی که عاید دولت اندونزی خواهد شد، بسیار ناچیز خواهد بود.

ظاهراً، حضور مستمر جهانگردان ثروتمند در مناطق دیدنی باید با تغییر سطح توقعات مردم بومی چنین نقاطی ملازمه داشته باشد. به طور معمول، مردم در موقع سیری نمودن تعطیلاتشان، به اندازه اوقات دیگر اسماک نمی‌کنند. برای یک فرد محلی هم قابل تحمل است که مشاهده نماید مقدار پولی را که او در مدت یکماه به دست می‌آورد هزینه یک وعده غذای یک جهانگرد باشد، بی آنکه هزینه انجام شده اثری در زندگی وی داشته باشد.

اقتصاد محلی و نیز روابط اجتماعی ایجاد شده در اطراف آن جهش می‌کند. به طور مثال، خفتی که زنان تایلندی در بانکوک متحمل می‌شوند، شاید نمونه‌ای از خروار نباشد، اما نمایانگر اثراتی است که "جهانگردی بدون کنترل" به نحو بیرحمانه‌ای از خود به جای می‌گذارد. در صورتی که اثر فوری آن بر روی اقتصاد خرد است. چنین جریانهای در روستاها و محلهای پر رفت و آمد منطقه، هر گوشه از سرزمین را ردیابی می‌نماید تا بتواند در آنها نفوذ کند.

سازمان جهانگردی آفریقای جنوبی از جهانگردان دعوت نموده تا از بانگو که شهری با نشاط

به نظر می‌رسد، بازدیدکنندگان، رژیم‌هایی که در مقایسه با آفریقای جنوبی کمتر نفرت‌انگیزند بسیار علاقه‌مند هستند که "آداب و رسوم قبیله‌ای" منسوخ را دوباره احیا نمایند، هرچند که ممکن است چنین سنت‌هایی بیش از آنچه که در اصل وجود دارد، ارتجاعی باشد. بنابراین، جهانگردی می‌تواند به عنوان عامل مروج تعاملات تبعیض نژادی و تبعیض جنس به‌شمار رود.

ممکن است چنین ادعا شود که تحصیل یک میلیارد دلار آمریکایی سبب ایجاد بعضی از فعالیتها که بی‌تردید فواید اقتصادی هم دارند، می‌شود؛ اما زیانهای اجتماعی مترتب بر کسب این درآمد را نیز نمی‌توان نادیده انگاشت. به‌طور نمونه، ارائه خدمات به جهانگردان ثروتمند خارجی که از بدو ورود تا مرحله خروج ادامه می‌یابد، موجب خفت و خواری می‌شود.

کمتر کسی لزوم وجود تغل فصلی افراد را نفی می‌نماید و به بحث در باره اینکه آیا بهتر است کار کرد یا شروع به گدایی نمود و تسلیم فقر و نکبت روستایی شد، تن در می‌دهد. اما جهانگردی نیز به همان اندازه، جهانگرد، بی‌ثبات است. امروز معلوم است کجا باید رفت؛ اما فردا چه، زیرا ممکن است یک جامعه که زندگانی آن به جهانگردی وابسته شد، در بروشورهای آینده جایی نداشته باشد. در بیشتر جاها، اولیای امور به شدت گسترش و بهبود حوزه مورد نظر برای جهانگردی را مد نظر قرار داده و برنامه‌ریزیهای لازم را در دستور کار خویش قرار می‌دهند. تخصیص بیش از پیش منابع به بخش جهانگردی موجب خطرهای تازه‌ای می‌شود. حتی اگر جایی در نخستین وهله ارزش پولی خود را دریافت نموده‌است اکنون حفظ تعادل محلی آسان به نظر نمی‌آید.

همچنین باید بررسی نمایم که جهانگردی، چگونه روی بخشی از جامعه اثر می‌گذارد اما روی بخشهای دیگر اثر گذار نیست. در نتیجه در می‌یابیم که این امر، می‌تواند عدم تعادل موجود در منطقه را تشدید نماید یا تعادل را برقرار نماید. در این زمینه، در مدارک موجود، ناهمگونی مشاهده می‌شود. "روستاهای" گذران تعطیلات در سنگال، با تصمیم‌هایی که دولت مالدیو می‌گیرد تا جهانگردان را از مراکز جمعیتی دور نگاه دارد؛ وقایعی که لحظه به لحظه در هاوایی یا بالی انفاق می‌افتد؛ همه قابل بررسی است. تصویر کلی به‌دست آمده از گزارشهای کشورهای مختلف، نمی‌تواند حاکی از خوشبینی باشد.

وضع قوانین در مورد جهانگردان، می‌تواند تعادل لازم را در زمینه‌های کیفی و در ارتباط با حضور آنان پدید آورد. مگر اینکه شرکت‌های جهانگردی، این قوانین را رعایت ننمایند. تأمین نیازهای رفاهی جهانگردان می‌تواند به این معنی باشد که محلیها هم، احتمالاً به امکاناتی نظیر آب و برق منظم دست خواهند یافت. همچنین، جهانگردان به‌عنوان نیاز دارند که این امر، تحرک اقتصاد محلی را، حتی در نقاط دور دست، موجب می‌گردد.

از جاذبه‌های مخاطره‌انگیز در صنعت جهانگردی، آمادگی سرمایه‌دار خارجی برای سرمایه‌گذاری؛

به شرط فراهم شدن زیربنای لازم در محل می باشد. وجود حداقل رفاه عمومی اساسی، معمولاً می تواند به عنوان پایه ای برای ایجاد هتل و دهکده جهانگردی، در نظر گرفته شود. در عین حالی که سطح سرمایه گذاری توسط بازرگانان خارجی و در معیار جهانی بسیار بالاست، اما، سطوح شهری و محله های پر رفت و آمد غالباً با کمبود سرمایه گذاری روبه رو می باشند.

تسلط کامل بر موضوع، تقاضای معمول شرکتهاست که تعادل دارند، هر دلار سرمایه گذاری آنها، با سرمایه گذاری محلی رقابت نماید. چنین جریانی در سرمایه گذاری، حزانه داری کل را که احتمالاً توان پرداخت سهم خود را دارد با مشکلی مواجه نخواهد ساخت، اما ممکن است یک شهرداری کوچک قادر به پرداخت آن نباشد. بنابراین، به لحاظ رعایت "صرفه محلی" ارجح آن است که پروژه سر بها از کنترل محل خارج شود و در دیگر پروژه ها ادغام گردد. به همان اندازه که گردش شب و روز از پی یک دیگر بدیهی است، به همان اندازه سیر تراکم تقاضای جهانگردی موجب آن می شود که هزینه هایی به افراد محلی تعلق بگیرد.

در مجموع، جهانگردی موجد تصویری است که اثر آنها، خاصه بر روی جوانان، به وضوح مشهود است. اما با وجود این، صحیح نیست و انمود شود که تمامی ارزشهای "سنتی" شکست آور است. همچنین یادآوری این نکته که کلیه تقصیرها یک طرفه است، اشتباه به نظر می رسد. این هم دشوار نیست تا در مورد بهره کشی از جهانگردان و اهالی بومی، توسط مردم کشور میزبان مثالهایی آورده شود.

اما، جهانگرد، خاصه با ملیت غربی، اثرش بر جنوب نسبت به نقاط دیگر متفاوت است. این جهانگردان در غرب می دانند، ساکنان نقاط مورد بازدید آنها، همانند خود آنها دارای شخصیت هستند و به همان میزان احتمال ارتکاب خطا برایشان وجود دارد. از سویی، فرصت بهره مندی یک معازده دار در آکاپولکو، از مزایای صنعت جهانگردی، به مراتب از فرصت مشابهی که در اختیار یک معازده دار شیکاگو یا دوسلدورف قرار دارد کمتر است. برتری جویی فرهنگی، چون دیگر برتری جوییها، از قبیل نظامی و اقتصادی - خیلی یکجانبه است.

دوسری مبادله های جهانی

شمال، هنوز هم از جهانگردی جهانی، سهم بیشتر را می برد. هر سال، حدود ۲۰۰ میلیون جهانگرد به دیدار اروپا می شتابند. فرانسه با پذیرش حدود ۳۰ میلیون جهانگرد در سال، از این نظر، مشهورترین کشور جهان محسوب می گردد. آمریکا، اسپانیا و ایتالیا که سالی بیش از ۲۲ میلیون نفر جهانگرد را پذیرا می شوند و استرالیا، کانادا، آلمان غربی، انگلستان، ایرلند شمالی و سویس که مواجه با ورود بیش از ۱۰ میلیون جهانگرد هستند، از جمله کشورهای مورد توجه به شمار می روند.

در مقایسه، جنوب، با تعداد بسیار کمتری روبه رو است. بنا بر آمار موجود، طی سالهای اخیر حدود ۸ میلیون نفر جهانگرد از چین بازدید کرده اند. در رده پایین تر، کشورهایی مثل یوگسلاوی (۶/۴ میلیون نفر)، مکزیک (۴/۲ میلیون نفر) و سنگاپور (۲/۶ میلیون نفر) قرار دارند. تعدادی از

کشورها نیز، بیش از یک میلیون نفر جهانگرد دارند اما بیشتر این ممالک، جهانگردان خود را بیش از چند ده هزار به شمار نمی آورند.

میزان درآمد حاصله از هر جهانگرد به نحو قابل توجهی متغیر است، اما گفتنی است که ارقام درآمد در جنوب غالباً بیش از شمال است. بر طبق آمار به طور متوسط، درآمد حاصل از هر جهانگرد حدود ۳۵۰ دلار آمریکا برآورد گردیده است. در جنوب، ۴۶ کشور با رقمی بیشتر و ۲۴ کشور با میزان کمتر از سطح درآمد از هر جهانگرد مواجه بوده اند.

گزارش "کنفرانس بازرگانی و توسعه وابسته به سازمان ملل" در سال ۱۹۸۱ حاکی از این است که ۷۸٪ از کل درآمدهای خالص ارز خارجی از منابع جهانگردی به دست آمده است. اما، گزاره های مشترک از سوی خود آن کشورها برآورد ۷۸٪ را خوشبینانه توصیف کرده اند. به رغم اینکه بخش اعظمی از مخارج مانند اجاره مسکن، صورت حساب هتل و هزینه سوخت نامشخص است، با وجود این، هنوز بین آنچه که یک نفر جهانگرد، به طور متوسط در کشوری از جهان سوم خرج می کند با آنچه که یک نفر از اهالی آنجا آرزوی به دست آوردنش را دارد، فاصله زیادی مشاهده می شود.

مقدار پول هزینه شده توسط جهانگردانی که در بعضی کشورهای غربی به ممالک غیروابسته به "سازمان همکاری و توسعه اقتصادی" سفر کرده اند.

کشور	۱۹۸۲	۱۹۸۳
ژاپن	۲۴۲۹/۵	۲۵۵۹/۸
بریتانیا	۱۱۱۹/۵	۱۰۵۸
آلمان غربی	۱۸۸۲	۱۷۲۷/۲
امریکا	۱۱۹۳	۱۱۹۳
فرانسه	۱۲۲۷/۹	۸۰۷
کانادا	۴۰۴/۸	۴۸۲/۸
سوئد	۸۲/۵	۲۰۳/۷
مبلغ کل هزینه شده توسط جهانگردان از کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (میلیارد دلار آمریکایی)	۶۹/۴	۶۸/۵

مأخذ: Tourism Policy and International Tourism, OECD 1984

متوسط درآمد حاصل از هر جهانگرد بر حسب منطقه (مبلغ به دلار امریکایی)

کشور	۱۹۸۵	۱۹۸۲
جهان	۳۴۰	۳۵۷
اروپا	۳۱۳	۳۰۰
افریقای شرقی	۳۶۰	۳۰۰
افریقای مرکزی	۳۵۰	۳۰۰
افریقای شمالی	۳۱۶	۳۰۶
افریقای عربی	۴۱۸	۳۸۴
امریکای لاتین	۴۳۹	۳۵۱
حوزه کارائیب	۳۷۱	۴۵۵
آسیای شرقی منطقه اقیانوس آرام	۵۰۰	۵۶۹
آسیای جنوبی	۵۲۱	۴۷۶
خاور میانه	۵۵۲	۶۲۵

میزبانه‌های اصلی در جنوب

در جدول زیر، به ترتیب، ورود جهانگردان، تعداد آنها، درآمدهای کسب شده به صورت ناخالص، سهم آن در تولید ناخالص داخلی، درآمد ناخالص ملی با دریافتها آمده است. تعداد جهانگردان به هزار، ارقام درآمد به میلیون دلار امریکایی است. این مربوط به سال ۱۹۸۵ می باشد. مگر اینکه سال دیگری نوشته شده باشد.

کشور	تعداد جهانگرد	درآمد	توضیح
چین	۷۹۰۰	۸۴۰	
یوگسلاوی (۱۹۸۳)	۵۹۴۷	۸۶۶/۵	
مکزیک	۴۱۴۵	۱۶۷۰	
سنگاپور (۱۹۸۲)	۲۹۴۷	۱۹۱۶	
هنگ کنگ	۲۳۰۲	۱۳۱۷	
تایلند (۱۹۸۲)	۲۲۱۸	۹۷۲	منبع اصلی تحصیل کننده درآمد ارزی
مالزی (۱۹۸۲)	۲۰۹۳	۳۵۷(۸۱)	
اردن (۱۹۸۲)	۲۰۷۶	۵۱۰	۱۷٪ از تولید ناخالص داخلی
عراق (۱۹۸۲)	۲۰۲۰	۵۴(۸۰)	
باهاما (۱۹۸۲)	۱۹۴۷	۶۸۸	۶۶٪ از تولید ناخالص ملی
مراکش (۱۹۸۲)	۱۸۱۵	۳۳۳(۸۱)	

ادامه جدول

کشور	تعداد جهانگرد	درآمد	توضیح
پرتوریکو	۱۶۷۹	۶۱۵	
ترکیه (۱۹۸۳)	۱۶۲۵	؟	
تونس (۱۹۸۳)	۱۴۲۸	۶۰۰	
مصر (۱۹۸۲)	۱۴۲۳	۵۶۲ (۸۰)	
هندوستان (۱۹۸۲)	۱۲۸۸	۸۰۰	
کره جنوبی (۱۹۸۲)	۱۱۴۵	۵۰۲	منبع اصلی تحصیل کننده درآمد ارزی
کلمبیا (۱۹۸۲)	۱۱۲۷	۶۲۴	دومین منبع اصلی تحصیل کننده درآمد ارزی
آرژانتین (۱۹۸۲)	۱۱۲۰	۳۴۴	
برزیل (۱۹۸۲)	۱۱۰۰	۱۶۰۸	
ونزوئلا	۱۰۰۳	۲۴۶	
فیلیپین (۱۹۸۳)	۸۶۰	۴۶۴	
عمارتان سعودی (۱۹۸۲-۸۳)	۸۵۴	۱۳۴۳ (۸۰-۱)	
جامائیکا (۱۹۸۴)	۸۳۱	۶۳۹ (۸۳)	دومین منبع اصلی تحصیل کننده درآمد ارزی
سوریه (۱۹۸۲)	۷۴۶	۱۵۰	
فرانس (۱۹۸۴)	۷۳۵	۳۴۷	۲۷٪ از تولید ناخالص داخلی به علاوه ۱۰۰۰۰۰۰ در بخش ترک شین که ۲۰٪ از تولید ناخالص داخلی است.
اندونزی (۱۹۸۲)	۶۴۲	۳۱۰	
جزایر آنتیل	۶۳۹	۱۴۹	
آورگوت (۱۹۸۲)	۶۲۲	-	
ماکائو	۶۰۱	-	
برمودا (۱۹۸۴)	۲۸۵	۵۸۲	ژانویه - اکتبر
پاناما (۱۹۸۳)	۲۱۹	۱۶۸	
باربادوس (۱۹۸۲)	۴۰۸	۲۵۰	۲۹٪ تولید ناخالص داخلی به عنوان دومین منبع اصلی که ۳۰۳۰۰۰۰ از آن توقفی کوتاه داشتند.
نامیبیا (۱۹۸۳)	۴۰۰	-	
جمهوری دومینیکن	۳۸۳	۱۶۸	

شرکتگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 مرکز تحقیقات و پژوهش

ادامه جدول

کشور	تعداد جهانگرد	درآمد	توضیح
کستاریکا (۱۹۸۲)	۳۷۲	۱۳۱	
پاکستان (۱۹۸۳)	۳۶۵	۲۰۲	
کنیا (۱۹۸۲)	۳۶۲	۱۸۵	دومین منبع تحصیل کننده درآمد ارزی
بوتسوانا (۱۹۸۳)	۳۵۰	۲۳/۹	
سريلانكا (۱۹۸۳)	۳۳۸	۱۲۷	چهارمین منبع تحصیل کننده درآمد ارزی
الجزایر (۱۹۸۱)	۳۲۴	۴۸	
زیمبابوه (۱۹۸۳)	۲۹۸	۵۶ (۸۲)	
کامرون	۲۸۸	۳۹ (est)	
سرد (۱۹۸۳)	۲۷۳	۳۳۴ (۸۰)	
سنگال (۱۹۸۳)	۲۶۸	۶۲ (۸۲)	
شیلی (۱۹۸۲)	۲۶۳	۱۲۳	
گواتمالا (۱۹۸۲)	۲۳۴	۸۷	در سال ۱۹۸۳ حدود ۸ میلیون دلار امریکایی
کویت	۲۲۰	۱۴۸ (۸۲)	
اکوادور (۱۹۸۲)	۲۱۷	۹۱ (۸۰)	
نیکاراگوا (۱۹۷۷)	۲۱۰	۳۴	
فیجی (۱۹۸۱)	۲۰۴	۱۳۹	۱۴٪ از تولید ناخالص داخلی، دومین منبع تحصیل کننده درآمد ارزی
بحرین (۱۹۸۲)	۲۰۳	۱۲۷ (est)	
کوبا (۱۹۸۲)	۲۰۰	۸۷/۵ (est)	
ساحل عاج (۱۹۸۲)	۲۰۰	۶۰ (۸۰)	
ترینیداد و توباگو (۱۹۸۱)	۱۸۷	۱۴۰ (۸۵)	
گواتمالا (۱۹۷۹)	۱۸۰	۲۲	
پاراگوئه (۱۹۸۲)	۱۷۸	۵۳/۵	
نیپال (۱۹۸۲)	۱۷۵	۳۸	
هندوراس (۱۹۸۲)	۱۶۲	۳۵ (برآورد)	
لسوتو	۱۶۲	-	دومین منبع اصلی تحصیل کننده درآمد ارزی
مارتینیک	۱۵۹	-	
هائیتی (۱۹۸۱)	۱۵۸	۶۵ (سال ۸۰)	دومین منبع اصلی تحصیل کننده درآمد ارزی
آنکولا (۱۹۷۳)	۱۵۶	-	
بولیوی	۱۵۵	۲۰	
نیجریه	۱۴۰ (برآورد)	۵۵	

ادامه جدول

کشور	تعداد جهانگرد	درآمد	توضیح
توگو (۱۹۸۲)	۱۳۱	۶۷	
لسی	۱۲۶	۱۲	
جزیره موریس (۱۹۸۳)	۱۲۴	۴۱	
جزایر کای من	۱۲۰	۴۵	
لبنان (۱۹۷۹)	۱۱۸	۶۵ (سال ۷۷)	
زامبیا (۱۹۸۲)	۱۱۷	۵۹	
سنت لوجیا (۱۹۸۲)	۱۰۶	۳۹	
السالوادور (۱۹۸۲)	۹۹	۷	
پولینزی فرانسه	۸۹	۶۵	
آنتیگوا و باربودا	۸۷	۱۳/۴	۶۶٪ از تولید ناخالص داخلی، ۳/۴ از اشتغال
عمان (۱۹۸۳)	۸۴	-	
سوازیلند	۸۲	۳۳	۱۰٪ از تولید ناخالص داخلی
مالدیو (۱۹۸۳)	۷۳	۲۱/۳	۱۶٪ از تولید ناخالص داخلی
تانزانیا (تانگانیکا و زنگبار) (۱۹۸۳)	۷۱	۲۰ (سال ۸۱)	تمامی منبع تحصیل کننده درآمد ارزی
موزامبیک (۱۹۷۴)	۷۰	-	
کالدوسای جدید	۶۶	-	
بلژ (۱۹۸۳)	۶۴	۷/۵ (سال ۸۱)	
ایران (۱۹۸۲)	۶۳	۲۰	
انسوی (۱۹۸۲)	۲۰	۵۸	
گلاتس (۱۹۸۲)	۵۳	۱۵۷ (سال ۸۰)	
مالدیو	۵۲	۷/۷	چهارمین منبع تحصیل کننده درآمد ارزی
سینت (۱۹۸۴)	۵۱	۳۱ (سال ۸۲)	۲۰٪ از تولید ناخالص داخلی زانویه تا اکتبر
گاسا (۱۹۸۴-۸۳)	۴۹	۱۳ (سال ۸۰)	۲۰٪ از تولید ناخالص داخلی، دومین منبع تحصیل کننده درآمد ارزی
سورینام	۴۸	۱۹	
سنت وینسنت و گرن (۱۹۸۲)	۴۸	۲۶	
بورکینافاسو (۱۹۸۳)	۴۷	۳/۷ (سال ۸۲)	
سنت کریستوفر و نویس	۴۷	۲۱ (برآورد)	

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ادامه جدول

کشور	تعداد جهانگرد	درآمد	توضیح
سیرالئون	۴۶	۱۰	
غنا (۱۹۸۱)	۴۲	۲۳ (سال ۸۰)	
بنین	۴۱	۷	
جمهوری عربی یمن	۳۹	۷۲	
بروندی (۱۹۸۲)	۳۸	-	
کنگو	۳۶	۱۰	
پاپوئای گینه جدید (۱۹۸۲)	۳۳	۲۳ (سال ۸۰)	
برمه (۱۹۷۹)	۲۸	۴/۵	
لائوس	۲۸	-	
وانتوا (۱۹۸۳)	۲۷	۱۵ (برآورد)	
ساموآی باختری (۱۹۸۳)	۲۶	۲/۸	
مونتسرا (۱۹۸۲)	۲۵	۶	
سودان	۲۴	۶	
ساموآ	۲۳	۶	
دومینیک (۱۹۸۳)	۲۳	۴	
زئیر	۲۳	۲۲	
گرانادا (۱۹۸۲)	۲۳	۴۷	۵۰٪ تحصیل کننده درآمد ارزی
سیجر	۲۰	۲	
مالی	۲۰	۱	
چاد (۱۹۷۸)	۱۵	-	
ماداگاسکار	۱۳	۵	
گابن	۱۳	۱۳	
تنکا (۱۹۸۲)	۱۲	۶	
جیبوتی	۱۰	-	
کومور (۱۹۸۲)	۹	-	
اوگاندا (۱۹۸۳)	۹	۲/۱	
امارات متحده عربی (۱۹۸۳)	۸	-	
افغانستان	۷	۱	(۳۸۱۱۷۰۰۰ میلیون دلار آمریکا در سال ۱۹۷۷)
جمهوری افریقای مرکزی	۷	۳	
گینه بیسائو	۶ (برآورد)	-	

ادامه جدول

کشور	تعداد جهانگرد	درآمد	توضیح
لسیریا (۱۹۷۶)	۶	-	
برونسی	۵	-	
بوتان	۲	-	بگانه منع تحصیل کننده درآمد ارزی
رواندا	۲	-	
سومالی	۲	۵	☐

مرکز مدارک اقتصادی - اجتماعی و انتشارات وزارت برنامه و بودجه منتشر گردماست :

ابعاد اجتماعی مسکن
مترجم : عباس مخیر
(۳۵۰ ریال)

برنامه ریزی مرکزی
نویسنده : بیان تین برگن
مترجم : دکتر احمد عظیمی بلوریان
(۳۰۰ ریال)

برنامه ریزی توسعه (مدلها و روشها)
نویسنده : مایکل تودارو
مترجم : دکتر عباس عرب مازار
(۳۵۰ ریال)

مسائل جهان و دورنمای آینده
نویسنده : احمد مختار امبو
مترجم : محمد رضا صالح پور
(۲۰۰ ریال)

مهاجرت بین المللی و پیامدهای آن
ترجمه و اقتباس : پریدخت وحیدی
(۲۵۰ ریال)

جمع آوری آب باران در مناطق روستایی
نویسنده : اریک نیسن بیترپتون
مترجم : دکتر حبیب الله بیات
(۲۵۰ ریال)

فصلنامه برنامه و توسعه
شماره دوم ، دوره اول ، بهار ۱۳۶۴
(۲۵۰ ریال)

توسعه روستا شهری
نویسندگان : جان فریدمن و مایک داگلاس
مترجم : عزیز کلوند
(۱۵۰ ریال)

یادآوری می شود که بخش و فروش کتابهای وزارت برنامه و بودجه را شرکت ایران یاد به عهده دارد .
بنابراین ، از کسانی که خواهان خرید این کتابها هستند ، خواهشمندیم به حساب ۹۰۰۱۳ بانک
ملی شعبه وزارت برنامه و بودجه ، پول واریز نکنند و کتابهای مورد علاقه خود را از کتابفروشیها
بخرند .